

Melding om oppstart og planprogram  
for  
«Tematisk kommuneplan  
for  
kulturminne  
i  
Lesja kommune»  
(jf. plan- og bygningslova §§ 11-1 og 11-2)



Lesja kommune

Fastsett i Lesja kommunestyre, 26.05.16, sak 41/16.



Forsidefoto: John Olsen.

## **Føreord**

I tråd med reglane i plan- og bygningslova § 11-13 har Lesja kommunestyre godkjend planprogrammet i møte 26.05.16, sak 41/16.

Lesja, den 26.05.16

Mariann Skotte  
ordfører  
sign.

## Innhald

Føreord .....	2
1 Innleiing .....	4
1.1 Føremålet med planen .....	4
2 Rammevilkår .....	5
2.1 Planprogram .....	5
2.2 Planstrategi for Lesja kommune .....	5
2.3 Forholdet til kommuneplanen for Lesja .....	5
2.4 Nasjonale og regionale føringar .....	6
3 Utreiingsprogram og kunnskapsgrunnlag .....	7
4 Planprosess .....	8
4.1 Referansegruppe .....	8
4.2 Framdriftsplan .....	8
4.3 Medverknad .....	8
4.4 Økonomi .....	9

# 1 Innleiing

## 1.1 Føremålet med planen

Lesja kommune vil med heimel i plan- og bygningslova § 11-1, jf. § 11-2 utarbeide «*Tematisk kommuneplan for kulturminne i Lesja*».

I følgje *Lov om kulturminner* § 1 skal "kulturminner og kulturmiljøer med deres egenart og variasjon [...] vernes både som del av vår kulturarv og identitet og som ledd i en helhetlig miljø- og ressursforvaltning." Det er vårt ansvar å ta vare på desse ressursane for nålevande og framtidige generasjonar.

Kommunen har ein plan for kulturvern frå 1995 som i følgje Lesja kommune si planstrategi skal bli rullert i 2015. Det har skjedd mykje dei siste 20 åra, både med omsyn til kunnskapsgrunnlag, teknologi og gjennomførte tiltak. Den gamle planen er nå utdatert, og Lesja kommune ønskjer å lage ein ny temaplan for kulturminne etter plan- og bygningslova med utgangspunkt i den gamle. Målet er at planen skal bli eit godt verktøy i kommunen si saksbehandling i tillegg til at den skal auke medvitet i lokalbefolkninga om kulturminna dei finn i sine område. Kommunen vil og at planen skal bidra til auka stoltheit over eigen kulturhistorie og lokal identitet.

I opptakta til arbeidet med rullering av kulturminneplanen har det komme fram at den gamle planen i liten grad har vært brukt i det daglege arbeidet i kommunen. Det er eit ønskje frå saksbehandlarar og planleggjarar at den nye kulturminneplanen skal kunne tas i bruk aktivt i deira arbeid. Vidare er ønskjelig frå kommunen si side å inkludere eit reiselivs-/ næringsutviklingsperspektiv i planen. Lesja kommune meiner at det er viktig å satse på kulturarv og kultur- og naturbasert næring, og vi ønskjer å legge til rette for en aktiv bruk av kulturminna i vår kommune gjennom kunnskap og gode opplevingar for lokalbefolkninga og tilreisande.

Kommunen ønskjer å konsentrere arbeidet om nyare tids kulturminne og kulturmiljø da det allereie er registrert ei rekkje førreformatoriske arkeologiske kulturminne i kommunen, både i form av busettingsspor i bygda og fangstminne i fjellet. Det meste av dette materialet ligg allereie inne i databasen Askeladden, og har allereie eit sterkt vern i kulturminnelova. Vi vil også forsøke å knytte lokale historier til kjente (og ukjente) kulturminner i bygda.

Våre hovudfokusområde er:

- Gjennomgang av SEFRAK-registrerte bygningar for å sjå kor mykje som står att. Vi ønskjer å sjå nærare på utvalde bygningar og bygningsmiljø, og vurdere om det er bygningar og/eller kulturmiljø frå etter 1900 som er særleg viktige å ta vare på.
- Kulturminne knytt til samferdsel, eksempelvis Raumabana med sine stasjonsanlegg og bruer. Gamle kongeveg. Eldre vegfar. Bruer. Skysstasjonar.
- Kulturminne knytt til andre verdskrig. Vi har mange spor etter krigen som er bør tas vare på før dei går tapt, og det er ein viktig del av lokalhistoria å formidle vidare til oppveksande generasjonar. Regjering, konge og kronprins reiste gjennom Lesja på vei ut av landet i aprildagane 1940. Her tok dei inn på hotellet på Stuguflothen kor dei haldt statsråd og vedtok Notraship-avtalen. Det blei rydda flyplass på Lesjaskogsvatnet, Bjorli stasjon blei bomba og brend ned, det var ei togulukke ved Knipstugu på Lesjaskog, og det var ei rekkje kampar og bombing i dalføret.
- Arkeologiske kulturminne
- Lesja jarnverk

- Kolmiler
- Samiske kulturminne
- Kulturminne etter nasjonale minoritetar.

Andre sentrale tema i den gamle kulturvernplanen er:

- Kulturminne knytt til jord- og skogbruk, mellom anna skigardar, vatningsanlegg, setring.
- Jakt og fangst.
- Industri, mellom anna seinbrot, gruvedrift, kverner, kraftstasjonar.
- Minnesmerker, mellom anna gravminne, bautasteinar.
- Lesja bygdemuseum

## 2 Rammevilkår

### 2.1 Planprogram

I plan- og bygningslova er det eit generelt krav om planprogram for kommuneplanar, jf. plan- og bygningslova § 11-13:

*«For kommuneplan skal det utarbeides planprogram etter reglene i § 4-1. Forslag til planprogram skal sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn senest samtidig med varsel om oppstart og kunngjøring av planarbeidet og gjeres tilgjengelig gjennom elektroniske medier. Fristen for å gi uttalelse skal være minst seks uker.»*

*Planprogrammet fastsettes av kommunestyret. Kommunestyret kan delegera myndigheten i samsvar med kommunelovens regler. Kommuneplaner med retningslinjer eller rammer for framtidig utbygging skal inneholde en særskilt vurdering og beskrivelse av planens virkningar for miljø og samfunn, jf. § 4-2 andre ledd.»*

### 2.2 Planstrategi for Lesja kommune

I planstrategien for Lesja kommune står det om kommunedelplan for kulturvern:

<i>I gang satt 2014</i>	Kommunedelplan for kulturvern 1995	<b>Revideres 2015?</b>	Ikkje i arkiv
-------------------------	------------------------------------	------------------------	---------------

### 2.3 Forholdet til kommuneplanen for Lesja

**Arealdelen til kommuneplan for Lesja** vart godkjend 19.12.13. Her er det eit eige kapittel om kulturminnevern i arealforvaltninga.

**Samfunnsdelen til kommuneplan for Lesja** (2007) tek opp følgjande som ei utfordring:

**«Ivareta vernehensyn og samfunnsikkerhet**

*Naturområdene og den lokale kulturen, kulturminner og kulturlandskapet danner grunnlaget for Lesjas identitet og attraksjon. Det er et stort potensial for verdiskaping i kombinasjonen "vern og bruk". Trygghet for menneske- og naturskapte farer og ulykkeshendelser må sikres.»*

*Vidare er det her vist til: «Aktivt lokalt kulturliv tuftet på egenart, tradisjonar og kulturminner så vel som nyskaping skaper identitet og gir verdiskaping langt ut over pengeverdi.»*

For «Kulturminner og museum» er formulert følgjande hovudmål i samfunnsdelen til kommuneplan for Lesja:

- *«Kommunen skal aktivt bidra til sterkere synliggjøring av bygdas tradisjoner og utnyttelse av bygdas kulturminner, kultur- og naturstier innbefattet.*
- *Det legges dertil vekt på å videreutvikle området Lesja sentrum - Bygdatunet – kirkas kvaliteter, og gjøre dette kjerneområdet til et knutepunkt for kultur- og naturbasert næringsliv.»*

## 2.4 Nasjonale og regionale føringar

### Kulturminnelova

Det går fram av kulturminnelova § 1: *«Kulturminner og kulturmiljøer med deres egenart og variasjon skal vernes både som del av vår kulturarv og identitet og som ledd i en helhetlig miljø- og ressursforvaltning.»*

Definisjon av kulturminne går fram av § 2: *«Med kulturminner menes alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til.*

*Med kulturmiljøer menes områder hvor kulturminner inngår som del av en større helhet eller sammenheng.*

*Reglene om kulturminner og kulturmiljøer gjelder så langt de passer også for botaniske, zoologiske eller geologiske forekomster som det knytter seg kulturhistoriske verdier til.*

*Etter denne lov er det kulturhistorisk eller arkitektonisk verdifulle kulturminner og kulturmiljøer som kan vernes. Ved vurdering av verneverdier kan det i tillegg legges vekt på viktige naturverdier knyttet til kulturminnene.»*

Alle lause og faste kulturminne frå før 1537 er automatisk freda. Det same gjeld ståande bygg frå før 1650, mynter frå før 1650, samiske kulturminne eldre enn 100 år, samt skip/båtar eldre enn 100 år.

Kommunen er ikkje forvaltningsstyresmakt etter kulturminnelova, men har likevel visse rettar og plikter i samband med fredingssaker og søknader om tiltak m.m. Ved funn av kulturminne følgjer det både varslings- og utgreiingsplikt av ulike føresegner i lova.

### Plan- og bygningslova

Kommunen er plan- og bygningsstyresmakt etter lova. Det går fram av § 1 i plan- og bygningslova at planlegging og saksbehandling skal legg til rette for *«bruk og vern av ressurser»*. Kulturminne er vidare nemnd som eit eige omsyn i både kap. 11 Kommuneplan og kap. 12 Reguleringsplan.

### Riksantikvaren sin rettleiar Kulturminner i kommunen – Kulturminneplan

Riksantikvaren rår til at det blir utarbeidd kommunedelplanar for kulturminne i kommunen, og viser m.a. til: *«En kommunedelplan for kulturminner vil sette kulturminner og kulturmiljø på den politiske dagsorden og bør bli innarbeidet i større deler av kommunens virksomhet, fra plan- og byggesak, til eiendomsforvaltning, skole og undervisning, næring, samferdsel m.m.»*

Rettleiaren kjem elles med råd og føringar for planprosess og framstilling av planen.

### **St. meld. 16 (2004-2005) - Leve med kulturminner**

I stortingsmeldinga er det m.a. lagt vekt på styrking av plan- og bygningslova som verkemiddel på kulturminnefeltet, og det heiter m.a.:

«Hovedutfordringer

*Regjeringen legger vekt på at kulturminner, kulturmiljøer og kulturlandskap gis økt oppmerksomhet i de kommunale planprosessene og i den enkelte byggesak. Kommuneplaner og kommunedelplaner som klargjør kulturminne- og kulturmiljøverdiene gir økt forutsigbarhet når det gjelder hvilke hensyn forvaltningen og tiltakshavere må ta i reguleringsplaner og utbyggingsprosjekter.»*

### **St.prp. 1 2015/2016 (Statsbudsjettet)**

I statsbudsjettet er det formulert nasjonale mål for kulturminnefeltet:

Nasjonale mål:

- Tapet av verneverdige kulturminne skal minimerast.
- Eit prioritert utval automatisk freda og andre arkeologiske kulturminne skal ha eit ordinært vedlikehaldsnivå innan 2020.
- Eit representativt utval kulturminne og kulturmiljø skal vere vedtaksfreda innan 2020.
- Freda bygningar, anlegg og fartøy skal ha eit ordinært vedlikehaldsnivå innan 2020.

### **Oppland fylkeskommune – kulturstrategi, høyringsforslag hausten 2015**

Fylkeskommunen omtaler kulturarven i Oppland slik: «*Innen kulturarv har fylket mange og tunge kompetansemiljøer blant annet i museumssektoren. I tillegg bidrar feltet til turist – og besøksnæringene og det finnes et stort potensiale for å bruke kulturarven mer aktivt i produktutvikling, merkevarebygging og markedsføring. Kulturarvens betydning for innbyggernes tilhørighet, identitet og aktivitet har også betydning for steders attraktivitet.*»

Under strategiske mål er det poengtert følgjande:

«3.4 Tydelig oppfølging av kulturarvsområdet.»

**Regionrådet for Nord-Gudbrandsdalen** har i sin handlingsplan for 2015 definert kulturarv som ein viktig verdi for nasjonalparkkommunane.

## **3 Utgreiingsprogram og kunnskapsgrunnlag**

Den tematiske kommuneplanen vil ikkje føreslå nye byggjeområde. Det er derfor ikkje krav om KU jf. plan- og bygningslova § 11-13, 2. ledd.

Kunnskapsgrunnlaget som planarbeidet skal byggje på er:

- Askeladden
- SEFRAK-registeret
- Bygdebøkene for Lesja
- NINA sine kartleggingar av fangstkultur
- Årbok for Gudbrandsdalen
- Årbok for Lesja historielag
- Lesja bygdemuseum sine samlingar og arkiv



- Opplandsarkivet
- Dovre og Lesja krigsminnesamling
- Diverse rapportar og bøker.

Det er ikkje lagt opp til at det skal utarbeidast eigne fagrapportar i noko stort omfang i samband med planarbeidet, men kommunen vil knytte til seg kompetanse innafor mellom anna arkeologi, bygningsvern og bergverkshistorie gjennom Gudbrandsdalsmusea.

Anna relevant kunnskap skal gjerast greie for i planomtalen.

## 4 Planprosess

Plan- og bygningslova har krav om dialog, medverknad og offentleg ettersyn i planprosessane.

### 4.1 Referansegruppe

Det blir nedsett ei eiga referansegruppe for planarbeidet. Referansegruppa skal sørge for at relevant kunnskap blir gjort tilgjengeleg i arbeidet med planen, og sikre at planprosessen og plandokumentet har ein tilfredsstillande kvalitet.

Referansegruppa består av:

- Gunhild Høvik Hansen, arkeolog Gudbrandsdalsmusea
- Håvard Syse, bygningsvernrådsgjevar, Gudbrandsdalsmusea
- Representant frå Lesja historielag
- Representant frå Lesja bygdemuseum – eigarstiftinga
- Representant frå Livsløpsstyret
- Representant frå Nasjonalparkriket Reiseliv AS
- Trond Stensby, planleggar/sekretær.

### 4.2 Framdriftsplan

- Planprogram offentleg ettersyn, januar - februar - 2016.
- Fastsetting av planprogram, mars 2016.
- Ope oppstartsmøte mars 2016.
- Planarbeid mars - august 2016
- Vedtak offentleg ettersyn, haust 2016
- Offentleg ettersyn haust 2016
- Høyringskonferanse haust 2016
- Sluttbehandling januar 2017.

### 4.3 Medverknad

- Ope oppstartsmøte.
- Møte med representantar for lag/organisasjonar, bedrifter og enkeltpersonar.
- Møte med Oppland fylkeskommune.
- Direkte informasjon til berørte partar, t.d. grunneigarar og eigarar av kulturminne.
- Høyringskonferanse i samband med offentleg ettersyn.

#### **4.4 Økonomi**

Planarbeidet skjer innanfor kommunen si budsjett.

Kr. 100.000,-, ytt i tilskott frå Riksantikvaren, skal mellom anna nyttast til fagleg utgreiingar med fokus på SEFRAK-registeret.